

Nader onderzoeken Terheijl

**Steenmarter, Hazelworm en Jaarrond
beschermdenesten**

Onderzoek in het kader van de Wet
natuurbescherming

projectnummer 0436453.100
definitief
22 augustus 2019

Nader onderzoeken Terheijl

Steenmarter, Hazelworm en Jaarrond beschermde nesten

Onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming

projectnummer 0436453.100

definitief
22 augustus 2019

Auteurs

B.P.A.W. Franken, BSc BEd.

Opdrachtgever

BA32
Abe Lenstra boulevard 52 9
8448 JB HEERENVEEN

Antea Group is aangesloten bij het
Netwerk Groene Bureaus

De informatie in voorliggende rapportage is (deels) afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.

datum vrijgave
23-08-19

beschrijving revisie
definitief

goedkeuring
S. Hammink

vrijgave
J. Fuite

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Huidige situatie	1
1.3	Voornemen	2
1.4	Doel	3
1.5	Leeswijzer	3
2	Wettelijk kader	4
2.1	Algemeen	4
2.2	Wnb - soortbescherming	4
2.2.1	Jaarrond beschermde nesten: soorten van de Vogelrichtlijn	4
2.2.2	Hazelworm en steenmarter: soorten beschermd in de categorie 'andere soorten'	5
2.2.3	Ontheffingsplicht	5
2.2.4	Zorgplicht	5
3	Methode	6
3.1	Onderzoeksgebied	6
3.2	Jaarrond beschermde nesten	6
3.3	Steenmarter	7
3.4	Hazelworm	8
3.5	Veldbezoeken en condities in het veld	9
4	Resultaten	10
4.1	Jaarrond beschermde nesten	10
4.1.1	Buizerd	10
4.1.2	Huismussen	10
4.1.3	Overige jaarrond beschermde nesten	11
4.1.4	Samenvatting jaarrond beschermde nesten	12
4.2	Steenmarter	12
4.3	Hazelworm	12
4.4	Samenvatting resultaten	14
5	Effectbeoordeling	15
5.1	Effecten op huismussen, kerkuil en ooievaar (jaarrond beschermde nesten)	15
6	Conclusies en advies	16
6.1	Ontheffing aanvragen	16
6.2	Advies	16
7	Bronnen	19

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In het buurtschap Terheijl, tussen Roden en Nietap, is een natuurtoets uitgevoerd ten behoeve van een voorgenomen herontwikkeling om een gebied ten oosten van de weg Scheperij opnieuw in te richten als landgoed. De initiatiefnemer is voornemens bestaande bebouwing te slopen en het gebied volledig nieuw in te richten. Hiervoor is in november 2018 een natuurtoets uitgevoerd door Antea Group (Antea Group, 2018). Uit deze natuurtoets is naar voren gekomen dat nader onderzoek noodzakelijk is naar steenmarter (*Martes foina*), hazelworm (*Anguis fragilis*) en jaarrond beschermde nesten voor o.a. buizerd (*Buteo buteo*) en huismus (*Passer domesticus*). Voorliggend nader onderzoek gaat in op deze onderzoeken, welke in 2019 zijn uitgevoerd.

In het kader van de voorgenomen ontwikkelingen dienen diverse haalbaarheidsonderzoeken te worden uitgevoerd. Onderzoek naar beschermde natuurwaarden vormt hier één van. De voorgenomen plannen kunnen doorgang vinden als duidelijk is dat het vast te stellen plan niet in strijd is met de Wet natuurbescherming. Daarom is in het kader van uitvoerbaarheid inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten (Wet natuurbescherming – onderdeel soortbescherming). Hiervoor is door Antea Group een natuurtoets uitgevoerd. Uit deze natuurtoets is naar voren gekomen dat het plangebied mogelijk broedlocaties bevat van vogels waarvan het nest beschermd is in het kader van de Wet natuurbescherming (deze staan vermeld op de 'Aangepaste lijst met jaarrond beschermde nesten', LNV 2009) en staan vermeld in artikel 3.1 Wnb. Tevens bevat het plangebied mogelijk rust- en verblijfplaatsen van de steenmarter en de hazelworm, welke beschermd zijn onder de Wet natuurbescherming, artikel 3.10. Indien in het plangebied nesten of rust- en verblijfplaatsen van voornoemde soorten voorkomen dan heeft de ruimtelijke ingreep mogelijk consequenties voor deze soort en worden mogelijk verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming overtreden. Om deze reden is geadviseerd om een nader onderzoek uit te voeren naar de functionaliteit van het plangebied voor deze soorten. In voorliggende rapportage zijn de resultaten van deze nadere onderzoeken beschreven.

1.2 Huidige situatie

Het plangebied is gelegen aan de oostkant van de weg Scheperij in de gemeente Noordenveld, provincie Drenthe. De noordelijke grens van het plangebied is een zandweg vanaf de Scheperij richting het gebouw Scheperij 4. De zuidelijke grens van het plangebied grenst aan de fouragehandel, gelegen aan de Terheijlsterweg in Nieuw-Roden.

Het plangebied is onderdeel van een bijzonder gebied met rijke geschiedenis en bijzondere waarden. Het gebied behoorde in het verleden tot het landgoed (Havezathe) Terheijl. Daarom wordt het gebied benoemd in een Ruimtelijk kader (Antea Group, 2014) dat is vastgesteld door de gemeente Noordenveld in 2014. Het project grenst aan het Natuurschoonbos, een gebied met hoge natuurwaarden tussen Nietap en Roden.

Aan de westkant van het plangebied loopt de weg 'Scheperij', die aan weerszijden wordt geflankeerd door bomen. Aan de noordkant van het plangebied, langs de zandweg vanaf de Scheperij, liggen achtereenvolgens een droge sloot met bosschage van meidoorn en braam en een natte sloot met oever begroeid met brandnetel en pitrus. De zandweg wordt aan beide zijden geflankeerd door bomen. Vanuit het noorden loopt een natte sloot het land in.

Aan de oostzijde loopt een watervoerende sloot en is wateraanvoer vanuit een vijver grenzend aan een woonwijk. Aan de oostzijde is tevens een bezinkingsbassin op grond van de gemeente. Er is een houtwal aanwezig met bosschage en bomen met holtes.

Het plangebied kenmerkt zich als een open, agrarisch gebied. Het gebied ligt op potklei. De begroeiing wordt gedomineerd door diverse grassoorten en planten als zuring en smalle weegbree. Er zijn staan een aantal solitaire bomen in het gebied. Tevens zijn er een aantal houtstapels te vinden en zijn er wat natte delen in het land. Op de grens tussen grasland en akkergrond ligt een verhoging met bomensingel welke doorloopt tot aan de weg Scheperij. Ten westen, direct aan de weg Scheperij, staat een vervallen, leegstaand gebouw (voorheen een Scheperij) omringt door een aantal bomen en struweel van onder andere braam. De akkerbouw grond in het zuiden is ten tijde van het terreinbezoek kaal. Aan de zuidkant van de akker loopt een wandelpad, ten zuiden hiervan enkele bosschages met daarachter de fouragehandel met woonhuis, omringt door houtwallen. Figuur 1.1 geeft een impressie van het plangebied.

Figuur 1.1: Impressie plangebied.

1.3 Voornemen

De initiatiefnemer is voornemens om het plangebied opnieuw in te richten als landgoed. Hiervoor wordt de bestaande fouragehandel verwijderd/gesloopt (de woning op het terrein blijft behouden), het deels slopen van de vervallen, leegstaande boerderij op het terrein en deze om te bouwen tot een theehuis met stal of woning, het realiseren van een waterberging in het gebied, aanplanten van bos en aanleggen van paden, het realiseren van 35 woningen en een landhuis (zie Figuur 1.2 voor het plangebied en de voorgenomen ontwikkelingen).

Figuur 1.2: Voorgenomen herontwikkeling plangebied: Realisatie nieuwe woningen (1), bouw nieuw landhuis (2), Transformatie leegstaande boerderij naar theehuis + stal (3), Waterberging (4), en aan te leggen paden (geel). Bron: BA 32.

1.4 Doel

Het doel van voorliggende nader onderzoek is het inzichtelijk maken van de resultaten van het nader onderzoek voor steenmarter, hazelworm en jaarrond beschermde nesten, of verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming overtreden worden en of er een noodzaak is tot het aanvragen van een ontheffing Wet natuurbescherming – onderdeel soorten.

1.5 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgezet:

- In hoofdstuk 2 wordt het wettelijk kader van de Wet natuurbescherming – soortbescherming beschreven. Hier wordt aan getoetst in voorliggend document.
- Hoofdstuk 3 beschrijft de methodiek van het nader onderzoek.
- In hoofdstuk 4 zijn de resultaten van het onderzoek gepresenteerd.
- In hoofdstuk 5 vind de effectbeoordeling plaats van de in Hoofdstuk 5 4 gepresenteerde bevindingen.
- Hoofdstuk 6 geeft de conclusies en advies.

2 Wettelijk kader

2.1 Algemeen

In de voorliggende toetsing wordt ingegaan op de bescherming van steenmarter, hazelworm en vogels met jaarrond beschermde nesten zoals verankerd in de Wet natuurbescherming. Hier zal in Hoofdstuk 5 aan getoetst worden.

2.2 Wnb - soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. Het gaat om de volgende drie categorieën:

1. soorten van de Vogelrichtlijn;
2. soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief Bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn, met uitzondering van vogels;
3. 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora').

Vogels met jaarrond beschermde nesten zijn beschermd in het kader van de Vogelrichtlijn (artikel 3.1). De hazelworm en steenmarter zijn beschermd in het kader van 'andere soorten' (artikel 3.10). Hieronder worden de verbodsbepalingen uit de Wnb behorende bij dit artikel uiteengezet.

2.2.1 Jaarrond beschermde nesten: soorten van de Vogelrichtlijn

Voor Vogelrichtlijnsoorten is het verboden om in het wild levende vogels te doden of te vangen, opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, te beschadigen, te rapen of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen. Dit laatste verbod geldt niet voor een aantal vogelsoorten, indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding en het nest zelf zijn functionaliteit behoudt. Onderstaand staan de verbodsbepalingen uit de Wnb uiteengezet.

Artikel 3.1 Wet natuurbescherming (Vogelrichtlijn)

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Jaarrond beschermde nesten zijn van vogels welke, in tegenstelling tot vele andere nesten, het hele jaar beschermd. Voorbeelden hiervan zijn huismus, buizerd en ooievaar. Deze staan vermeld op de '**Aangepaste lijst met jaarrond beschermde vogelsoorten**' (LNV, 2009). Middels categorieën wordt onderscheid gemaakt tussen de jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4).

2.2.2 Hazelworm en steenmarter: soorten beschermd in de categorie 'andere soorten'

Het is verboden in het wild levende zoogdieren, reptielen (en andere soorten) genoemd in bijlage onderdeel A van de Wet natuurbescherming opzettelijk te doden of te vangen of vaste rust-, verblijf- of voortplantingsplaatsen van dieren van deze bijlage opzettelijk te beschadigen of te vernielen. De hazelworm en steenmarter staan beiden vermeld op bijlage onderdeel A en zijn via de provinciale verordening niet vrijgesteld voor ruimtelijke ontwikkelingen. Onderstaand staan de verbodsbepalingen uit de Wnb uiteengezet.

Artikel 3.10 Wet natuurbescherming (Beschermingsregime andere soorten)

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

2.2.3 Ontheffingsplicht

Indien bij het voornemen negatieve effecten op bovengenoemde soorten niet kunnen worden voorkomen, dan dient een ontheffing aangevraagd te worden bij het bevoegd gezag. In dit geval de provincie Drenthe. Om bij voorliggend voornemen inzichtelijk te krijgen of dit aan de orde is, is voorliggend onderzoek uitgevoerd.

2.2.4 Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is in [artikel 1.11](#) de zorgplicht opgenomen. De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

3 Methode

In dit hoofdstuk wordt per soort de methodiek van het nader onderzoek besproken. Paragraaf 3.1 geeft het onderzoeksgebied weer, paragraaf 3.2 tot 3.4 geven de methodieken van het onderzoek per soort weer. In paragraaf 3.5 worden de veldbezoeken en de bijbehorende weersomstandigheden weergegeven.

3.1 Onderzoeksgebied

In Figuur 3.1 is het totale onderzoeksgebied weergegeven waar in 2019 de nadere onderzoeken zijn uitgevoerd en waar voorliggend document betrekking op heeft. Het onderzoeksgebied is bepaald op basis van de bevindingen uit de natuurtoets van 2018 en betreft vrijwel het gehele plangebied. In de hierna volgende paragrafen wordt per methode aangegeven waar specifiek in het onderzoeksgebied de nadere onderzoeken zijn uitgevoerd en waar materialen zijn geplaatst.

Figuur 3.1: Onderzoeksgebied (rood) en gehele projectgebied (rood+blauw). Bron: Globespotter, 2018.

3.2 Jaarrond beschermde nesten

Met betrekking tot het onderzoek naar jaarrond beschermde nesten is gewerkt volgens de methode zoals omschreven in de betreffende kennisdocumenten van BIJ12. Daarnaast is gedurende het nader onderzoek, op basis van nieuw inzicht ten opzichte van de in 2018 uitgevoerde natuurtoets, tevens gekeken naar de aanwezigheid van kerkuil en ooievaar. Figuur 3.2 geeft de precieze locaties weer van de onderzoeken.

Buizerd

Voor het inventariseren van jaarrond beschermde nesten van buizerd zijn in de periode van eind maart tot eind april conform protocol uit het Kennisdocument 'Buizerd' (BIJ12, 2017a) twee veldbezoeken uitgevoerd met een tussenliggende periode van 10 dagen (zie Tabel 3.1). De inventarisaties betroffen een bezoek van 2 uur, uitgevoerd na zonsopkomst tijdens gunstige weersomstandigheden, uitgevoerd door een ter zake kundig ecoloog van Antea Group. Het hele terrein is onderzocht op aanwezigheid van grote nesten met behulp van een verrekijker.

Huismus

Om huismussen te inventariseren is gewerkt conform de methode zoals beschreven in het Kennisdocument Huismus (BIJ12, 2017b). In de periode van 1 april tot 15 mei zijn door een ter zake kundig ecoloog van Antea Group vier veldbezoeken uitgevoerd met tussenliggende periode van 10 dagen.

Hierbij is gedurende 2 uur gelet op nesten, nestindicatief en territoriaal gedrag van huismussen en zingende dieren. De inventarisaties hebben plaats gevonden vanaf 1 tot 2 uur na zonsopkomst, tijdens gunstige weeromstandigheden. Het terrein is onderzocht met behulp van een verrekijker.

Kerkuil

Hoewel in de natuurtoets uit 2018 geen indicatie was van aanwezigheid van kerkuil, is op basis van nieuw inzicht, vergaard tijdens het uitvoeren van het nader onderzoek, toch gekeken naar de aanwezigheid van kerkuil. Volgens het protocol uit het BIJ12 kennisdocument (BIJ12c, 2017) is de benodigde inspanning sterk afhankelijk van de locatie, maar kan met tenminste drie bezoeken in de periode februari t/m half oktober tijdens goede weersomstandigheden aanwezigheid worden onderzocht. De meest kansrijke (optimale) periode om paartjes waar te nemen is februari t/m augustus. Waarnemen van krijtsporen/braakballen kan jaarrond. Navraag doen in de omgeving is een essentieel onderdeel van controle van potentieel geschikte locaties. (BIJ12, 2017).

Omdat gedurende het onderzoek aanwezigheid aannemelijk werd gesteld, is gedurende 4 bezoeken gekeken naar aanwezigheid van kerkuil. Voor de locatie van het kerkuilenonderzoek in het onderzoeksgebied zie Figuur 3.2.

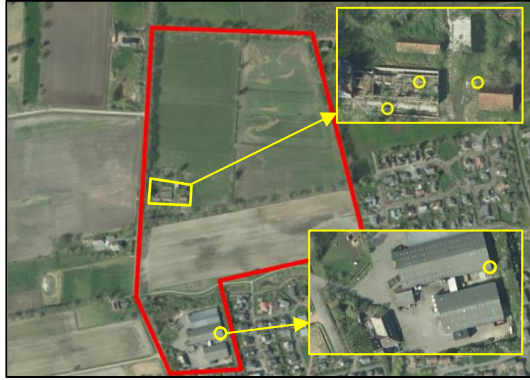
Figuur 3.2: locaties voor onderzoek naar huismussen + kerkuil en ooievaar (geel). Voor buizerd is het gehele onderzoeksgebied bekeken. Bron luchtfoto: Globespotter, 2018.

3.3 Steenmarter

Voor de steenmarter is nader onderzoek uitgevoerd met behulp van vier cameravallen in de actieve periode van marterachtigen. Aangezien voor steenmarter geen vastgesteld protocol kan worden gebruikt, is het onderzoek deels gebaseerd op de handreiking kleine marterachtigen van de zoogdiervereniging in opdracht van de provincie Noord Brabant. Hierin wordt gesteld dat in het actieve seizoen van marterachtigen (maart t/m augustus) camera's moeten worden geplaatst in de meest kansrijke landschapselementen. Gezien de omvang van het onderzoeksgebied zijn 4 camera's voldoende (Zoogdiervereniging, 2017).

In Figuur 3.3 zijn de posities van de camera's weergegeven. De vier camera's zijn geplaatst op 12 april 2019 door een ter zake kundig ecooloog van Antea Group. Drie camera's zijn op strategische posities geplaatst bij de vervallen, oude boerderij aan de Scheperij. Een camera is geplaatst op een strategische plek bij de fouragehandel. De camera's zijn vervolgens in vier veldbezoeken in achtereenvolgende weken door een ter zake kundig ecooloog van Antea Group uitgelezen (zie Tabel 3.1).

De cameravallen zijn naar inzicht van de ecooloog geplaatst op locaties welke de grootste trefkans hebben voor het vastleggen van passerende marterachtigen. De camera's zijn op een onopvallende locatie geplaatst zodat eventueel passerende dieren goed te herkennen zijn. Figuur 3.4 geeft de setting van een aantal van de geplaatste cameravallen weer.

Figuur 3.3: Locaties van de cameravallen. Bron luchtfoto: Globespotter, 2018.

Figuur 3.4: Opstellingen cameravallen.

3.4 Hazelworm

Het nader onderzoek naar de hazelworm is uitgevoerd conform het inventarisatie protocol van het Netwerk Groene Bureaus (NGB, 2017). Er is gebruik gemaakt van de platen-methode (in dit geval donkergekleurde tapijttegels, zie Figuur 3.5) in de periode 3 mei tot en met 28 juni.

Het onderzoeksprotocol schrijft minimaal 4 platen voor. Er zijn 12 platen gebruikt voor het onderzoek, gelegd in 4 raaien van 3 platen met een tussenafstand van 10 tot 15 meter. De platen zijn conform protocol minimaal een maand voor start van het onderzoek geplaatst in verband met de gewenningsperiode en zijn vervolgens gedurende een maand wekelijks omgekeerd en onderzocht (zie Tabel 3.1). Naast het platen onderzoek is in de directe omgeving ook bij twee bezoeken aanvullend hout gekeerd om te onderzoeken of hier mogelijk hazelwormen aanwezig waren. In Figuur 3.6 zijn de locaties van de platen en het gedraaide hout weergegeven.

Figuur 3.5: Twee voorbeelden van geplaatste platen.

Figuur 3.6: Locaties van de raaien met platen (geel) en locaties waar hout (blauw) is gedraaid voor het onderzoek naar hazelwormen in het onderzoeksgebied. Bron luchtfoto: Globespotter, 2018.

3.5 Veldbezoeken en condities in het veld

Tabel 3.1: Veldbezoeken in het onderzoeksgebied (HM = huismus, JRN = jaarrond beschermd nest, MTR = steenmarter, KU = Kerkuil).

Datum	Soorten	Tijd	Weer
12 april 2019	HM, JRN, MTR, KU	07:00 uur – 11:15 uur	Temp 5 °C, wind 3 Bft, bewolkt
23 april 2019	HM, JRN, MTR, KU	06:30 uur – 11:30 uur	Temp 17 °C, wind 4 Bft, licht bewolkt
03 mei 2019	HM, MTR, HZW, KU	06:30 uur – 11:30 uur	Temp 10°C, wind 3 Bft, bewolkt
10 mei 2019	HM, MTR, HZW, KU	07:30 uur – 09:30 uur	Temp 11°C, wind 2 Bft, bewolkt
07 juni 2019	HZW	10:30 uur – 13:00 uur	Temp 18°C, wind 3 Bft, bewolkt
14 juni 2019	HZW	09:30 uur – 10:30 uur	Temp 21°C, wind 2 Bft, licht bewolkt
21 juni 2019	HZW	09:45 uur – 10:45 uur	Temp 17°C, wind 2 Bft, licht bewolkt
28 juni 2019	HZW	12:00 uur – 13:00 uur	Temp 18°C, wind 2 Bft, licht bewolkt

4 Resultaten

4.1 Jaarrond beschermde nesten

4.1.1 Buizerd

Gedurende het eerste bezoek op 12 april 2019 is vastgesteld dat het nest dat was aangetroffen tijdens de natuurtoets in 2018 (Antea Group, 2018) reeds niet meer aanwezig was in de betreffende boom. Enkele (mogelijke) resten van het nest waren nog aanwezig in de boom. Vermoedelijk is het nest door storm of winterse omstandigheden beschadigd geraakt of uit de boom gewaaid. In het onderzoeksgebied zijn verder geen grote nesten waargenomen. Aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van buizerd is uitgesloten in het onderzoeksgebied.

4.1.2 Huismussen

Gedurende elk bezoek zijn huismussen waargenomen (mannetjes en vrouwtjes) rondom de fouragehandel. Deze dieren leken zich te concentreren bij de stal van het hertenverblijf (zie Figuur 4.1). Tevens zijn meerdere vogels met nestmateriaal in de snavel waargenomen bij de stal en is territoriaal gedrag en zingen van mannetjes waargenomen bij de stal. Dit kan worden gekwalificeerd als nestindicerend gedrag. Drie koppels met nestindicerend gedrag zijn bij de stal vastgesteld. Nestgelegenheid van drie koppels huismussen in de stal kan worden vastgesteld. Huismussen leken met geen ander gebouw in het onderzoeksgebied binding te hebben.

Figuur 4.1: Resultaten huismusonderzoek: a) De hertenstal bij de fouragehandel; b) Zingend mannetje; c) Mannetje met nestmateriaal bij de stal; d) Mannetje en vrouwtje met nestmateriaal in de dakopening stal.

4.1.3 Overige jaarrond beschermde nesten

Bij uitvoering van de natuurtoets in 2018 (Antea Group, 2018) zijn geen andere waarnemingen gedaan welke duiden op de mogelijke aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten, anders dan de buizerd en huismus. Gedurende het onderzoek zijn echter nog twee jaarrond beschermde soorten waargenomen. Hieronder worden deze waarnemingen besproken.

Ooievaar

Gedurende het onderzoek is een ooievaarsnest aangetroffen bovenop een voedersilo op het terrein van de fouragehandel (zie Figuur 4.2). Dit nest bleek bij meerdere bezoeken in gebruik door een koppel ooievaars.

Figuur 4.2: Het ooievaarsnest op de silo van de fouragehandel.

Kerkuil

Gedurende het nader onderzoek is vastgesteld dat kerkuil mogelijk aanwezig is in loodsen van de fouragehandel (waarnemingen van derden). Op basis van dit nieuwe inzicht is gedurende het nader onderzoek dan ook in de fouragehandel gekeken naar de aanwezigheid van (sporen van) de kerkuil. Tevens is navraag gedaan naar waarnemingen van kerkuil. Er zijn op een aantal locaties in de fouragehandel grote hoeveelheden sporen (mestsporen, braakballen) aangetroffen in de fouragehandel (zie Figuur 4.3). Hoewel gedurende de onderzoeksperiode geen kerkuil is waargenomen, is op basis van waarnemingen van derden (aanwezigheid kerkuil, aanwezigheid uitgevlogen jonge kerkuil), gemeld aan de ecooloog van Antea Group, in het broedseizoen een vaste rust- of verblijfplaats en (mogelijk) nestgelegenheid in de fouragehandel vast te stellen. Aanwezigheid van kerkuil is vastgesteld op basis van deze waarnemingen in combinatie met de aanwezigheid van sporen. Vermoedelijk zijn kerkuilen buiten het zicht tot broeden gekomen.

Figuur 4.3: Sporen (mest, braakballen) van kerkuil in de fouragehandel.

4.1.4 Samenvatting jaarrond beschermde nesten

De aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van buizerd zijn uitgesloten in het onderzoeksgebied. Bij de fouragehandel zijn jaarrond beschermde nesten van meerdere soorten aangetroffen (zie Figuur 4.4). Effecten op deze soorten als gevolg van het voornemen worden in hoofdstuk 5 besproken.

Figuur 4.4: Locatie jaarrond beschermde nesten in het onderzoeksgebied: Lichtblauw = stal met huismussen; oranje = locatie kerkuil; paars = Locatie voedersilo met ooievaarsnest. Bron luchtfoto: Globespotter, 2018.

4.2 Steenmarter

Bij uitvoering van de natuurtoets in 2018 (Antea Group, 2018) zijn keutels aangetroffen in het gebied, tevens werd een 'kattenverjager' (hoge pieptoon) aangetroffen in de loodsen van de fouragehandel. Bij navraag bij de initiatiefnemer bleek dat er wel eens overlast is geweest van steenmarter.

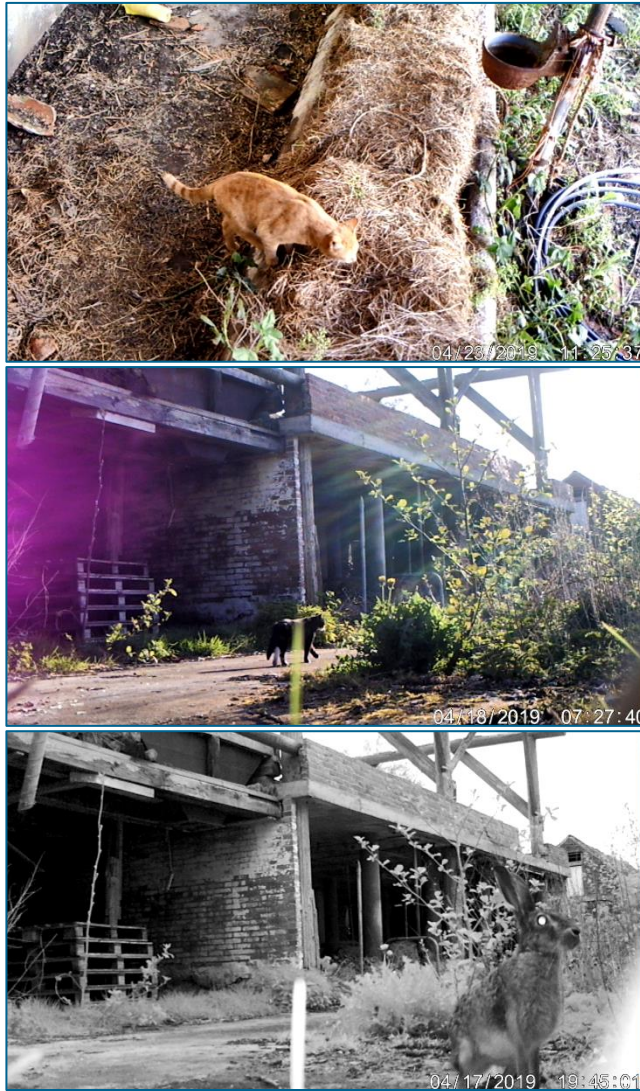
Gedurende vier weken zijn elke week de camera's uitgelezen. Er zijn geen steenmarters aangetroffen op de camera beelden. Wel zijn waarnemingen gedaan van katten, een haas en diverse algemene vogelsoorten op de cameravallen (zie Figuur 4.5). Tijdens een controle is een vos waargenomen op het terrein bij de oude, vervallen boerderij. De haas is tevens tijdens diverse veldbezoeken waargenomen in het onderzoeksgebied.

Op basis van de bevindingen wordt het plangebied sporadisch gebruikt als leefgebied van de steenmarter. Gezien de aanwezigheid van diverse andere roofdieren (kat en vos) en de afwezigheid van marters op de camerabeelden zijn verblijfplaatsen van de steenmarter uitgesloten in het onderzoeksgebied.

4.3 Hazelworm

Gedurende het onderzoek zijn geen waarnemingen gedaan van hazelwormen onder de platen in het onderzoeksgebied. Wel zijn onder diverse platen mierennesten en een nest van veldwesp (zie Figuur 4.6) aangetroffen. Ook onder het gedraaide hout in het plangebied en de directe omgeving zijn geen hazelwormen aangetroffen.

Aanwezigheid van hazelworm in het onderzoeksgebied is uitgesloten op basis van het nader onderzoek in 2019.

Figuur 4.5: Enkele voorbeelden van camerabeelden van de cameravallen. a) Kat in de vervallen boerderij; b) kat buiten op het terrein; c) haas buiten op het terrein; d) blauwe reiger bij de waterbak.

Figuur 4.6: Nest van Franse veldwesp onder een van de platen.

4.4 Samenvatting resultaten

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat enkele beschermde soorten aanwezig zijn in het onderzoeksgebied. Tabel 4.1 geeft de resultaten van de verschillende onderzoeken weer. In hoofdstuk 5 worden effecten op deze soorten als gevolg van het voornemen besproken.

Tabel 4.1: Resultaten nadere onderzoeken Terheijl.

Soort	Beschermingsregime	Aanwezigheid
Buizerd	Artikel 3.1 / Artikel 3.5	Nee
Huismus	Artikel 3.1 / Artikel 3.5	Ja
Ooievaar	Artikel 3.1 / Artikel 3.5	Ja
Kerkuil	Artikel 3.1 / Artikel 3.5	Ja
Steenmarter	Artikel 3.10	sporadisch leefgebied, verblijfplaatsen uitgesloten
Hazelworm	Artikel 3.10	Nee

5 Effectbeoordeling

Uit het onderzoek is gebleken dat in het onderzoeksgebied nestlocaties van huismus, ooievaar en kerkuil aanwezig zijn. In dit hoofdstuk worden deze bevindingen getoetst aan de Wet natuurbescherming en wordt ingegaan op de benodigde vervolgstappen ten aanzien van de Wet natuurbescherming.

5.1 Effecten op huismussen, kerkuil en ooievaar (jaarrond beschermde nesten)

In de stal van het hertenkamp bij de fouragehandel zijn nesten van huismussen vastgesteld. De overige panden in het onderzoeksgebied hebben geen essentiële waarde of functie voor huismussen.

Op een voedersilo bij de fouragehandel is een ooievaarsnest vastgesteld. Ten tijde van het onderzoek was het nest in gebruik. In het onderzoeksgebied zijn geen andere nesten van ooievaars vastgesteld.

In de fouragehandel is, op basis van waarnemingen van derden, een vaste rust- en verblijfplaats van kerkuil vastgesteld. Buiten de fouragehandel zijn geen andere nesten van kerkuil vastgesteld.

In het kader van de Wet natuurbescherming zijn bovengenoemde nesten beschermd (Artikel 3.1 Wnb, jaarrond beschermd nest) en zijn bij effecten vervolgstappen aan de orde. In het kader van de herontwikkeling van het gebied wordt de stal met bijbehorend hertenkamp samen met de silo's en de fouragehandel gesloopt. Als gevolg van de sloop worden de nesten (vaste rust- en verblijfplaatsen) van huismus, ooievaar en kerkuil verwijderd / vernietigd.

Het voornemen is hiermee in strijd met de Wet natuurbescherming. Om de sloop mogelijk te maken is voor de voorgenomen activiteiten een ontheffing Wnb (soortbescherming) noodzakelijk voor de huismus, ooievaar en kerkuil. Deze dient aangevraagd te worden bij het bevoegd gezag (provincie Drenthe). In hoofdstuk 6 wordt hier nader advies over gegeven.

6 Conclusies en advies

De opdrachtgever is voornemens om een herontwikkeling in het plangebied bij Terheijl uit te voeren en het gebied in te richten als landgoed. Hiervoor dient de bestaande bebouwing grotendeels te worden gesloopt en wordt het gebied volledig opnieuw ingericht. Om inzicht te krijgen in de aanwezigheid van beschermde soorten in het plangebied en de effecten hierop als gevolg van de voorgenomen herontwikkeling van het plangebied, is in 2019 nader onderzoek uitgevoerd.

Uit het nader onderzoek is vastgesteld dat vaste rust- en verblijfplaatsen van huismus, ooievaar en kerkuil aanwezig zijn in het plangebied. Deze nesten zijn het hele jaar rond beschermd en vallen daarmee onder artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming. Dit houdt in dat ten aanzien van bovengenoemde vogels en hun nesten een aantal verbodsbepalingen zijn opgesteld.

6.1 Ontheffing aanvragen

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat nesten van huismus, ooievaar en kerkuil aanwezig zijn in het plangebied. De betreffende nesten bevinden zich in en rondom de fouragehandel. Als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden worden deze nestlocaties verwijderd en is sprake van een overtreding van de Wet natuurbescherming (artikel 3.1). Hiervoor dient een Wnb ontheffing aangevraagd te worden. In het kader van de ontheffingsaanvraag is het van belang maatregelen te treffen om geen afbreuk te doen aan de gunstige staat van instandhouding van de soorten waarvoor ontheffing wordt aangevraagd. Dit wordt beschreven in een activiteitenplan, welke als onderbouwing van de ontheffingsaanvraag dient.

De reguliere termijn van het bevoegd gezag (provincie Drenthe) voor het afhandelen van een ontheffingsaanvraag bedraagt 13 weken welke kan worden verlengd met 7 weken (indien tijdens de procedure om aanvullende gegevens wordt verzocht wordt deze termijn opgeschort).

Wanneer de ontheffing verkregen is en voldaan is aan de opgelegde voorwaarden uit de ontheffing kunnen de werkzaamheden in het plangebied starten.

6.2 Advies

In het kader van de ontheffingsaanvraag is het van belang maatregelen te treffen om geen afbreuk te doen aan de gunstige staat van instandhouding. Maatregelen bestaan veelal uit het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen (tijdelijk en permanent) en uit het faseren van de werkzaamheden van het voornemen in ruimte en tijd. Nieuwe nestplaatsen (tijdelijke en permanente) dienen in de directe omgeving, ruim voorafgaand aan de (sloop)werkzaamheden, te worden aangeboden. Een alternatieve nestplaats heeft nooit dezelfde eigenschappen als de oorspronkelijke nestplaats en kan dus minder geschikt blijken dan verwacht. Dit kan worden ondervangen door een veelvoud aan alternatieve verblijfplaatsen aan te bieden en een deskundige op het gebied van de soorten in te schakelen.

De uitwerking van de maatregelen vindt in separate documenten plaats en maakt tevens onderdeel uit van de ontheffingsaanvraag. Tevens dient rekening te worden gehouden met de zorgplicht. Naast het uitvoeren van maatregelen, kan overleg met (lokale) werkgroepen voor bepaalde soorten of overleg met lokale overheid of bevoegd gezag wenselijk zijn om tot de juiste maatregelen te komen. Hieronder wordt per soort een advies gegeven over de te nemen maatregelen.

Huismus

Voor huismussen dient voor het verlies van verblijfplaatsen een veelvoud aan alternatieve verblijfplaatsen te worden gerealiseerd als compensatie, zowel tijdelijke als permanente verblijfplaatsen. Hierbij valt te denken aan vogelkasten geschikt voor huismussen, vogelschroot onder de dakrand, vogeldakpannen, mussenpotten, dakvoetsystemen of huismustil. Voor het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen geldt een gewenningsperiode. (BIJ12, 2017a)

Activiteiten dienen te worden uitgevoerd buiten de kwetsbare periode (voortplantingsperiode en vorstperiode). Tevens kan het verbeteren van bestaand habitat of het creëren van nieuw leefgebied als maatregel worden gebruikt. (BIJ12, 2017a)

Ooievaar

Het verlies van verblijfplaatsen van een ooievaar kan worden gecompenseerd door het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen als compensatie. Hierbij valt te denken aan een nestpaal of een nestconstructie op een gebouw (daknest, schoorsteennest). Het oude nest dient te worden verwijderd buiten de kwetsbare periode, wanneer ooievaars niet in Nederland aanwezig zijn. De alternatieve nestlocaties dienen gereed te zijn voor terugkeer van de ooievaars in het gebied en dienen aan een aantal specifieke eisen te voldoen om te kwalificeren als geschikte nestlocatie. Mogelijk is voor het realiseren van alternatieve nestlocaties een (bouw)vergunning van de gemeente noodzakelijk.

Voor ooievaar kan tevens het verbeteren van bestaand habitat of het creëren van nieuw leefgebied als maatregel worden gebruikt om de gunstige staat van instandhouding voor ooievaars te verbeteren.

Kerkuil

Voor kerkuilen dient het verlies van een verblijfplaats te worden gecompenseerd door een veelvoud (minimaal twee) aan alternatieve verblijfplaatsen aan te bieden in de directe omgeving / het territorium van de kerkuil als compensatie. Hoe dichterbij de vervangende verblijfplaatsen worden gerealiseerd bij de oorspronkelijke verblijfplaats, hoe groter de kans op succes. Voor een locatie kan ook overleg worden gezocht met de lokale (kerk)uilenwerkgroep. Bij vervangende verblijfplaatsen valt te denken aan kasten die geschikt zijn voor kerkuilen of toegang tot nieuwe gebouwen (bijvoorbeeld schuren). Kerkuilkasten dienen op een logische, geschikte wijze en plek te worden opgehangen. Voor het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen geldt een gewenningsperiode, waarbij de kast bij voorkeur in de periode september tot december wordt geplaatst. Het aantonen van de effectiviteit van de maatregelen middels monitoring kan aan de orde zijn om de lokale gunstige staat van instandhouding te toetsen. (BIJ12, 2017c)

Activiteiten dienen te worden uitgevoerd buiten de kwetsbare periode. Het verbeteren van bestaand habitat of het creëren van nieuw leefgebied kan tevens als maatregel worden gebruikt. (BIJ12, 2017c)

Ecologische begeleiding en ecologisch Werkprotocol

Het inschakelen van een soortdeskundige om de voorgenomen activiteiten te begeleiden kan onderdeel zijn van de maatregelen. Ecologische begeleiding voor het ongeschikt maken van de oude verblijfplaatsen voorafgaand aan de werkzaamheden kan een onderdeel vormen van de maatregelen. De deskundige stelt een ecologisch werkprotocol voor de werkzaamheden op, welke op locatie aanwezig dient te zijn ten tijde van de uitvoering van de werkzaamheden. Activiteiten dienen aantoonbaar volgens protocol te worden uitgevoerd. Dit kan bijvoorbeeld worden aangetoond door middel van een logboek.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Hiermee dient rekening te worden gehouden bij uitvoering van de werkzaamheden. Gedurende het onderzoek zijn diverse algemene soorten aangetroffen. Rondom de fouragehandel en de oude, vervallen boerderij langs de Scheperij kunnen algemene broedvogels tot broeden komen, hebben diverse zoogdieren waaronder steenmarter, haas en vos mogelijk leefgebied en kunnen algemene amfibieën voorkomen. In een ecologisch werkprotocol kan hier rekening mee worden gehouden zodat voldaan kan worden aan de zorgplicht.

7 Bronnen

Antea Group, 2019. Natuurtoets – soortenbescherming, Zuidpoort Terheijl Noordenveld.

BIJ12, 2017a. Kennisdocument buizerd.

BIJ12, 2017b. Kennisdocument huismus.

BIJ12, 2017c. Kennisdocument kerkuil.

Netwerk Groene Bureaus, 2017. Soortinventarisatieprotocollen in het kader van de Wet natuurbescherming (versie juli 2017). *Hazelworm*.

Zoogdiervereniging, 2017. Handreiking Kleine Marters in relatie tot soortbescherming. *Provincie Noord-Brabant*.

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Tolhuisweg 57
8443 DV HEERENVEEN
Postbus 24
8440 AA HEERENVEEN
T. 06 120 490 19
E. bart.franken@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2017

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.